

УДК 338.48-6:794.9](477)
JEL Classification: L83; Z32
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-4-586-598>

ГРАЛЬНИЙ БІЗНЕС ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

© 2025 ГАПОНЕНКО Г. І., ПИСАРЕВСЬКИЙ М. І., ШАМАРА І. М.

УДК 338.48-6:794.9](477)
JEL Classification: L83; Z32

Гапоненко Г. І., Писаревський М. І., Шамара І. М. Гральний бізнес як чинник розвитку туристичної індустрії в Україні: сучасний стан і перспективи

У статті досліджується сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку грального бізнесу (гемблінгу) як ключового чинника формування та стимулювання грального туризму в Україні. Мета дослідження полягає у визначенні грального бізнесу як основи розвитку грального туризму України. Авторами проаналізовано особливості функціонування індустрії азартних ігор у глобальному та регіональному вимірах, визначено основні соціально-економічні та технологічні фактори, що впливають на зростання популярності гемблінгу як форми дозвілля. Встановлено, що гральний туризм є однією з найдинамічніших галузей міжнародного туризму, що поєднує в собі елементи розваг, економічної вигоди та туристичної привабливості. Результати дослідження показали, що в Україні існує потенціал для розвитку грального туризму за умови послідовної державної політики, залучення інвестицій, формування позитивного іміджу та створення відповідної інфраструктури. Виявлено актуальні проблеми галузі – від легалізації до соціальних ризиків та браку регіонального позиціонування. Інтеграція грального бізнесу в структуру туристичної інфраструктури України сформує нові перспективи для створення багатофункціональних туристичних комплексів, які поєднують готельні об'єкти, гральні заклади та інші види розваг. Такий підхід здатний стимулювати зростання інвестиційної привабливості туристичного сектора, залучити іноземний капітал, активізувати економічну динаміку регіонів та сприяти створенню нових робочих місць. Розвиток гральної індустрії також позитивно вплине на розширення спектра туристичних послуг – від готельно-ресторанного бізнесу до роздрібної торгівлі та сервісного обслуговування, що підвищує конкурентоспроможність українського туристичного продукту на міжнародному ринку.

Ключові слова: гральний бізнес, гральний туризм, гемблінг, джанкет-тури, туристична індустрія України.

Рис.: 5. Табл.: 4. Бібл.: 17.

Гапоненко Ганна Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: a.i.gaponenko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8998-4795>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/3014481/hanna-haponenko/>

Писаревський Микола Ілліч – кандидат економічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 6, Харків, 61022, Україна)

E-mail: pisarevskiy@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3981-5149>

Шамара Ірина Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: shamara@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2431-9185>

UDC 338.48-6:794.9](477)
JEL Classification: L83; Z32

Haponenko H. I., Pysarevskiy M. I., Shamara I. M. Gambling Business as a Factor in the Development of the Tourism Industry in Ukraine: Current State and Prospects

The article explores the current state, challenges, and prospects for the development of the gambling business as a key factor in shaping and stimulating gambling tourism in Ukraine. The aim of the research is to identify the gambling business as the foundation for the development of gambling tourism in Ukraine. The authors analyze the characteristics of the functioning of the gambling industry in both global and regional contexts, identifying the main socioeconomic and technological factors influencing the increasing popularity of gambling as a form of leisure. It is found that gambling tourism is one of the most dynamic sectors of international tourism, combining elements of entertainment, economic benefit, and tourist appeal. The research findings indicate that there is potential for the development of gambling tourism in Ukraine, provided there is a consistent government policy, investment attraction, positive image formation, and the creation of appropriate infrastructure. Relevant industry issues have been identified – from legalization to social risks and the lack of regional positioning. The integration of the gambling business into the structure of Ukraine's tourist infrastructure will create new prospects for the development of multifunctional tourism complexes that will combine hotel facilities, gaming establishments, and other forms of entertainment. Such an approach is capable of stimulating the growth of investment attractiveness in the tourism sector, attracting foreign capital, activating the economic dynamics of the regions, and fostering the creation of new jobs. The development of the gambling industry will also positively affect the expansion of the range of tourist services – from the hotel and restaurant business to retail and service, enhancing the competitiveness of the Ukrainian tourism product in the international market.

Keywords: gambling business, gaming tourism, gambling, junket tours, tourism industry of Ukraine.

Fig.: 5. Tabl.: 4. Bibl.: 17.

Haponenko Hanna I. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of World Politics, Diplomacy and Tourism Business, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: a.i.gaponenko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8998-4795>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/3014481/hanna-haponenko/>

Pysarevskiy Mykola I. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Director of the Education and Research Institute «Karazin Institute of International Relations and Travel Business» of V. N. Karazin Kharkiv National University (6 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: pisarevskiy@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3981-5149>

Shamara Irina M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of World Politics, Diplomacy and Tourism Business, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: shamara@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2431-9185>

Гральний бізнес на глобальному рівні відіграє важливу роль у розвитку туристичної індустрії, сприяючи залученню мандрівників, стимулюючи економічне зростання та створюючи нові робочі місця. Зі збільшенням популярності азартних ігор у різних країнах зростає потреба в дослідженні взаємозв'язків між гральним сектором і туризмом.

Азартні ігри мають значний економічний вплив на туристичну сферу. Казино та інші гральні заклади приваблюють значну кількість відвідувачів, які подорожують задля відпочинку та розваг. Це, своєю чергою, збільшує попит на туристичні послуги, сприяє зростанню потоку туристів і підвищує доходи від цієї сфери. Крім того, гральна індустрія сприяє розвитку суміжних секторів, таких як готельний бізнес, ресторанний сервіс, транспортна галузь та інші сфери, що позитивно впливає на економіку місцевих громад.

Гральний туризм є специфічною формою туризму, в якій туристи, або гравці, беруть участь у розважальних активностях, керують ресурсами або взаємодіють з ігровими механізмами, прагнучи досягти певних результатів, зокрема виграшу. Основна мета такого туризму – забезпечення можливостей для розваг, а в деяких випадках і для навчання учасників [11].

Серед різновидів спеціалізованого туризму гральний туризм займає особливе місце, оскільки включає відвідування казино та готельно-розважальних комплексів, які мають спеціально облаштовані зони для азартних ігор. Цей напрям привертає увагу багатьох дослідників, які дійшли висновку, що гральний туризм відіграє значну роль у стимулюванні економічного зростання регіонів та розвитку місцевих громад.

Азартна індустрія набуває популярності в різних країнах завдяки державній підтримці, адже значна частина доходів від грального бізнесу спрямовується на вирішення бюджетних і соціально-

економічних проблем. Це формує певну залежність між економікою країни та доходами казино, перетворюючи азартні ігри на важливий фінансовий інструмент.

Дослідження, проведене у 68 економічно слабких округах США, засвідчило, що відкриття казино сприяло економічному пожвавленню регіонів. Території, які раніше не мали прибуткових напрямів господарської діяльності, перетворилися на популярні туристичні зони, що приваблюють значний потік відвідувачів [15]. Хоча відкриття гральних закладів може супроводжуватися певними викликами, фінансові вигоди для місцевих громад значно переважають можливі ризики. У деяких регіонах казино є основним фактором залучення туристів, навіть за відсутності інших значущих атракцій.

Гральний туризм є об'єктом багатьох міждисциплінарних досліджень, які охоплюють економічні, соціальні та поведінкові аспекти його впливу на туристичну галузь. У світовій науковій спільноті ця тема викликає інтерес передусім у контексті аналізу розвитку регіонів із розвинутою гральною інфраструктурою. Засновником академічного підходу до вивчення економіки азартних ігор вважається Вільям Р. Ідінгтон (W. R. Eadington), який у своїх працях (1995, 1999) обґрунтував роль гральних закладів як каталізатора економічного розвитку, особливо в умовах регіонального спадання. Він підкреслював як позитивні наслідки (створення робочих місць, зростання доходів), так і потенційні соціальні ризики [11; 14].

У роботі Лі Дж., Кім В. і Вонг І. (Li J., Kim W. G., Wong I. A.) досліджується, як сприйняття туристичної дестинації змінюється залежно від типу мандрівника, на прикладі Макао – глобального центру грального туризму. Автори аналізують різницю у сприйнятті між туристами з різною мотивацією подорожі (гемблінг проти не-гемблінг), виявляючи, що ці групи по-різному оцінюють імідж

дестинації, що, своєю чергою, впливає на їхнє задоволення та наміри повторного візиту. Дослідження базується на кількісному аналізі даних опитувань і має практичне значення для сегментації ринку та розробки цільових стратегій маркетингу в індустрії туризму [12].

Стаття Лі Кс., Болей Б. та Янг Ф. (Li X., Boley B., Yang F.) присвячена аналізу змін у ставленні місцевого населення до гравального туризму в умовах пандемії COVID-19. Автори порівнюють рівень підтримки розвитку гравальної індустрії та відчуття залученості місцевих мешканців до туристичної діяльності до початку пандемії та під час її поширення. Результати демонструють, що криза сприяла зростанню усвідомлення значущості туризму для економічного виживання громади, водночас акцентуючи потребу в посиленні участі мешканців у прийнятті рішень. Дослідження підкреслює важливість концепції «емпауерменту» (надання впливу) як чинника формування позитивної громадської думки щодо туризму [13].

У статті Чен Кс. і Вонг К. (Chen X., Wong C.) аналізують взаємозв'язок між розвитком гравальної індустрії, туризму та економіки Макао з погляду високоякісного міського розвитку. Використовуючи методи стандартизації відхилень та ентропійного аналізу, вони оцінюють динаміку цих секторів у період з 2011 по 2021 роки. Результати свідчать про поступове покращення координації між гравальним і туристичним секторами, що сприяє гармонійному розвитку міської економіки [10].

В Україні гравальний туризм як окремий напрямок лише починає розвиватися. Наукова спільнота поки що приділяє цій темі недостатньо уваги, що зумовлює необхідність подальших досліджень. Дослідженням гравального бізнесу як чинника туристичної атракції займаються такі науковці, як Афанасьєв О. Є., Гишук Р. М., Бойко І. Д., Мазярчук В., Пірникоза П. та інші. Їхні роботи зосереджуються на вивченні впливу гравального бізнесу на розвиток туристичних потоків, економіку регіонів, а також на роль азартних ігор у формуванні іміджу країни чи міста як туристичної дестинації.

Мета статті полягає у виявленні основних тенденцій та перспектив розвитку гравального бізнесу в Україні, а також розробці шляхів його просування як привабливого напрямку для гравального туризму.

Формування туристичних подорожей, спрямованих на відвідування казино, або так званих «гравальних турів», є результатом маркетингових стратегій самих гравальних закладів. Одним із найпоширеніших видів таких подорожей є джанкет-тури (від англ. *junket* – «безкоштовна розважаль-

на поїздка»). Це спеціалізовані тури, що поєднують культурно-розважальний відпочинок із обов'язковим відвідуванням казино. Подібні подорожі організовуються в країнах, де гравальний бізнес узаконений.

Слово *junket* також можна інтерпретувати як «свято» або «веселощі». Головна особливість таких турів полягає в тому, що всі витрати, включно з перельотом, проживанням і харчуванням, покриваються казино. Натомість учасники повинні провести певний час (зазвичай від 2 до 5 годин) у гравальному залі та зробити ставки на заздалегідь визначену мінімальну суму. При цьому обмежень щодо максимальної суми ставок немає – головне, щоб у гравців вистачало часу та фінансів для участі в ігровому процесі [8].

Джанкет-тури створені для тих, хто хоче насолодитися грою в казино без необхідності самостійно займатися організаційними питаннями, такими як бронювання готелю чи купівля квитків. У межах таких поїздок туристам надається повний пакет послуг: переліт, трансфер, проживання, харчування та доступ до розважальних заходів, включно з відвідуванням казино. Наповнення туру може змінюватися залежно від умов, запропонованих конкретним гравальним закладом.

Щоб стати учасником джанкет-туру, необхідно внести депозит, або страхову суму, яка зараховується на рахунок казино. Цей депозит виступає гарантією фінансової спроможності гравця та своєрідним запобіжником для казино у випадку невиконання умов договору. Якщо всі умови виконані, після завершення туру депозит повертається клієнту.

Таким чином, джанкет-тури надають можливість безкоштовно подорожувати, отримувати якісне обслуговування, проживання, харчування та доступ до гравальних розваг із шансом на виграш. Однак варто враховувати, що відмова від участі в азартних іграх може мати фінансові наслідки – в такому разі туристу доведеться самостійно покривати витрати на переліт, трансфер і готельні послуги згідно з договором.

Туристичні подорожі, пов'язані з відвідуванням казино в регіонах, де азартні ігри дозволені на законодавчому рівні, зосереджені переважно в Північній та Південній Америці, Карибському басейні, а також у деяких азійських країнах. У той час, як європейські казино не є настільки популярною туристичною метою, дані щодо подорожей до казино в Африці, на Близькому Сході та в Центральній Азії залишаються обмеженими [9].

Варто відзначити, що основними учасниками джанкет-турів є жителі країн, де азартні ігри ма-

ють жорсткі обмеження або повністю заборонені. Водночас, стрімкий розвиток онлайн-гемблінгу, посилена рекламна кампанія віртуальних казино, а також пандемія COVID-19 сприяли збільшенню кількості охочих випробувати удачу, що з кожним роком підвищує попит на азартні подорожі (рис. 1).

За даними експертів гральної та готельної індустрії, азартний бізнес чинить значний вплив на туристичний сектор, а після пандемійного спаду демонструє рекордні фінансові показники. Окрім того, громадська думка щодо азартних ігор зазнала змін: вони все частіше сприймаються не як соціальна проблема, а як один із видів розваг [3; 7; 13].

Рис. 1. Світовий ринок азартних ігор у 2024 р. [16]

Гральний бізнес є невід'ємною складовою розвитку гального туризму, який поступово перетворюється на важливий сегмент туристичної індустрії багатьох країн. Казино, букмекерські контори, розважальні ігрові центри та спеціалізовані курортні комплекси щороку залучають мільйони мандрівників, створюючи значні економічні, соціальні та культурні переваги для регіонів, де вони розташовані. Інтерес до азартних ігор у поєднанні з можливістю відпочинку та подорожей сприяє динамічному розвитку цього напрямку.

Гральний сектор суттєво впливає на економіку країн, які підтримують його розвиток. Він стимулює створення нових робочих місць, залучає інвесторів, активізує суміжні сфери – готельно-ресторанний бізнес, сферу розваг, транспортні перевезення та роздрібну торгівлю. Легалізація азартних ігор у деяких країнах сприяє значному зростанню туристичного потоку, адже багато відвідувачів вирушають у подорож саме заради гри в казино.

Експерти в галузі гального та готельного бізнесу зазначають, що індустрія азартних ігор має значний вплив на туризм, і за два роки після пандемії досягла рекордних доходів. Також ставлення громадськості до азартних ігор змінилося: тепер вони розглядаються здебільшого як форма розваги, а не щось негативне [13].

Азартний бізнес відіграє ключову роль у становленні гального туризму, який сьогодні є

невід'ємною складовою туристичної індустрії багатьох країн. Заклади, такі як казино, букмекерські контори, розважальні ігрові комплекси та спеціалізовані курортні зони, щороку залучають мільйони туристів, забезпечуючи значний економічний, соціальний та культурний ефект для регіонів, де вони розташовані. Популярність цього напрямку зумовлена синергією азартних розваг із можливістю подорожей і відпочинку.

Гральний бізнес суттєво впливає на економічний розвиток територій, які сприяють його функціонуванню. Він не лише створює нові робочі місця та залучає значні інвестиції, а й стимулює зростання суміжних галузей – готельно-ресторанного бізнесу, індустрії розваг, транспортних послуг і роздрібною торгівлі. У країнах, де азартні ігри легалізовані, спостерігається активний приплив туристів, які подорожують саме з метою відвідування гральних закладів (рис. 2, рис. 3).

Американський ринок азартних ігор утримує лідерські позиції у світі завдяки його значному економічному впливу. Згідно з даними Північно-американської асоціації лотерей, середньостатистичний житель США витрачає близько \$200 щороку на лотерейні квитки. Доходи казино не лише перевищують прибутки кіно- та музичної індустрії, а й випереджають доходи круїзних компаній [17].

Азартні ігри в США є популярною розвагою як для місцевого населення, так і для туристів. Регулювання цього бізнесу здійснюється на рівні

Рис. 2. Найбільші ринки онлайн-азартних ігор за сумою витрат гравців у 2024 р., дол. США [17]

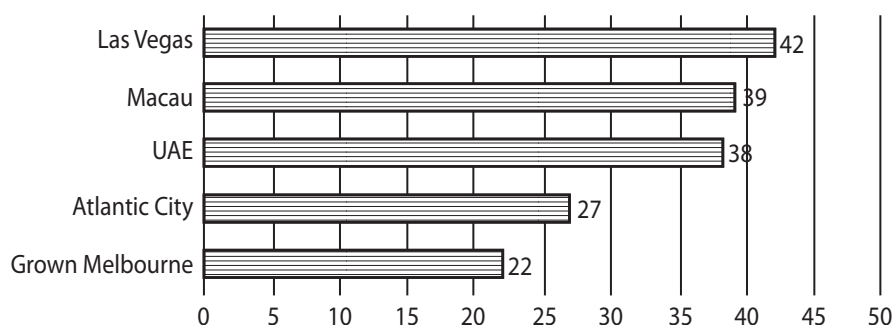

Рис. 3. Найпопулярніші напрямки гравального туризму у 2024 р. [17]

кожного штату, що зумовлює відмінності в законодавстві щодо видів гравальної діяльності. Наприклад, усього три штати легалізували азартні ігри без обмежень, тоді як в інших існують різні регуляторні норми. У штатах Іллінойс та Айова заборонені традиційні казино, проте дозволено організовувати гравальний бізнес на спеціальних плаваючих платформах.

До основних центрів гемблінгу в США належать Лас-Вегас та Атлантик-Сіті, а також численні казино, що працюють на територіях корінних народів. Загалом, на індіанських землях функціонує близько 400 казино, оскільки вони мають особливий юридичний статус, що дозволяє вести гравальний бізнес. У деяких штатах, де зако-

нодавство накладає обмеження на азартні ігри, казино розташовують на плаваючих судах або круїзних лайнерах. Водночас лише два штати – Гаваї та Юта – повністю забороняють гравальний бізнес.

Таким чином, американський ринок гемблінгу не лише приносить значні прибутки, а й активно розвивається, адаптуючись до змін у законодавстві та впроваджуючи нові формати організації азартних ігор.

Хоча в ЄС існує спільний економічний простір, регулювання гравальної індустрії в країнах різне. Європейська комісія закликає до гармонізації законів, але єдиний гравальний простір в Європі наразі не створено. Європейські країни приносять близько чверті світового доходу від гемблінгу, а Велика Британія, Іспанія, Німеччина, Італія та Фран-

ція забезпечують понад 75% європейського ринку. Монако, відоме своїми казино, стало популярним напрямом для багатих туристів, зростивши доходи від грального туризму на 15–20% у 2024 р. [16].

Азійський ринок гемблінгу є одним із найбільших у світі, займаючи лідируючу позицію серед усіх регіонів. Це стало можливим завдяки високій чисельності населення, зокрема в Китаї та Індії, а також покращенню економічних умов. Азія, як найбільш густонаселений регіон, демонструє швидке зростання гральної індустрії. Згідно з Union Gaming Securities Asia Ltd, інвестиції в азійський гральний сектор перевищують \$65 млрд, а частка цього регіону у світовому ринку гемблінгу становить 43,4%. Цьому сприяють не лише великі демографічні показники, а й високий рівень регулювання азартних ігор, зокрема відкриття державного наглядового органу в Японії у 2019 р., що стимулювало інвестиції в легальний гральний ринок [16].

Основні центри гемблінгу в Азії – Макао, Сінгапур і Маніла. Макао, що є найбільшим гральним центром світу, за даними Gaming Inspection and Coordination Bureau (DICJ), у 2023 р. заробив \$56,6 млрд. Макао вже давно перевершив Лас-Вегас, ставши найбільшим у світі гральним центром. Наприклад, дохід казино Макао у 2010 р. перевищив дохід штату Невада. Попри те, що площа Макао складає всього 32 кв. км, а населення – близько 680 000 осіб, до пандемії він генерував у шість разів більше доходу, ніж Лас-Вегас. Сьогодні в Макао працює 33 казино з 850 гральними столами та 4 000 автоматами. Найвідоміші казино – Galaxy Macau, Wynn Macau, City of Dreams, Grand Lisboa і Venetian [17].

Сінгапур також є важливим гральним центром, де розташовані два величезні казино – Marina Bay Sands і Resorts World Sentosa. У 2020 р. дохід від гральної індустрії в Сінгапурі склав \$1,5 млрд. Resorts World Sentosa є найбільшим курортом у місті з понад 2,5 тисячами ігрових автоматів та понад 1000 столів для гри. Marina Bay Sands пропонує різноманітні розваги, включно з ресторанами, кінотеатрами, басейнами та понад 600 столами і 1,5 тисячами автоматів. Обидва комплекси є одними з найбільш престижних в Азії. Водночас варто зазначити, що онлайн-казино в Сінгапурі заборонені за законом [16].

Маніла, столиця Філіппін, є домом для кількох великих казино. За даними Philippine Amusement and Gaming Corporation (PAGCOR), доходи від грального бізнесу на Філіппінах у 2022 р. склали 1,1 мільярда доларів США. Гральний ринок Азії розвивається швидко, зокрема завдяки збільшен-

ню туристичних потоків, зростанню числа заможних клієнтів і підвищенню доходів у ряді регіонів [16].

В Україні ситуація змінилася після прийняття Закону «Про державні лотереї» у 2012 р., який надав державі монополію на лотерейний ринок. Після заборони грального бізнесу у 2009 р. капітал перемістився до лотерейного сектора. У 2020 р., після підписання Закону «Про державне регулювання азартних ігор», ринок азартних ігор в Україні був відновлений та реорганізований [2].

У 2022 р., після легалізації грального бізнесу в Україні, до державного бюджету було перераховано понад 2,3 мільярда гривень, з яких 800 мільйонів надійшло в тому ж році. На вересень 2022 р. в Україні функціонувало 68 легальних гральних закладів, зокрема 8 казино та 60 залів з автоматами. Однак через військову агресію росії багато закладів припинили свою діяльність [6].

Гравцям запропоновано працювати прозоро, сплачуючи щорічні ліцензії та податки. Легальний гральний бізнес в Україні має одне з найвищих оподаткувань у Європі. Станом на сьогодні, наземний сектор майже припинив свою діяльність через війну, хоча кілька закладів усе ще працюють на заході країни. Онлайн-сегмент продовжує функціонувати, хоча й з обмеженнями. Ліцензовані оператори активно підтримують Україну в боротьбі з агресором, надаючи фінансову допомогу ЗСУ, організовуючи благодійні заходи та переказуючи частину прибутку на підтримку армії та переселенців.

Гральний бізнес наразі стикається з труднощами у виконанні податкових зобов'язань, що створює додаткові фінансові навантаження та сповільнює розвиток галузі. Ліцензії для грального бізнесу в Україні є одними з найбільш дорогих у Європі [1; 8]:

- ✦ 72 млн грн – для казино в Києві;
- ✦ 36 млн грн – для казино в інших містах;
- ✦ 9 млн грн – для залів автоматів;
- ✦ 6 млн грн – для онлайн-покеру.

До введення онлайн-моніторингу ліцензійний збір для букмекерських контор і онлайн-казино був у три рази вищим, а платіж становив 108 млн грн і 23,4 млн грн відповідно. Організатори казино також мають сплачувати додаткові збори, зокрема [8]:

- ✦ 17 тис. євро – за ліцензію одного столу без рулетки;
- ✦ 33 тис. євро – за столи з рулеткою;
- ✦ 1150 євро – за кожен ігровий автомат.

Ці збори також включають платіж за фізичні букмекерські пункти в розмірі 5735 євро. Влада та гральна індустрія активно обговорюють можли-

вість реформування системи оподаткування в рамках подальшої легалізації цієї сфери.

Згідно із законодавством, казино можуть працювати виключно в готелях категорії «п'ять зірок» або «чотири зірки», що мають не менше 100 номерів, або в спеціально визначених Кабінетом Міністрів України зонах. Гральні автомати дозволяється встановлювати лише в готелях категорій «три», «чотири» і «п'ять» зірок, при цьому вони не можуть бути розташовані в державних будівлях, культових спорудах або на відстані менше 500 метрів від навчальних закладів. Закон також визначає обмеження щодо кількості автоматів і передбачає їх розміщення через електронні аукціони з урахуванням місцевих вимог. Для організації азартних ігор необхідно отримати ліцензію, яка надає право використовувати лише один бренд, що належить організатору. Інвестори, які зводять нові п'ятизіркові готелі, можуть безкоштовно отримати інвестиційну ліцензію на 10 років або ж після затвердження інвестиційного проекту Кабінетом Міністрів України [2; 3; 5].

Онлайн-казино зобов'язані використовувати сертифіковані системи та підключати свої плат-

форми до онлайн-моніторингу. Ігри мають проводитись в доменній зоні .UA, і гравці можуть встановлювати обмеження на витрати та час гри. Для покерних турнірів визначені особливі вимоги щодо приміщень і правил проведення змагань.

В Україні функціонує велика кількість нелегальних казино, що працюють без ліцензій, чим значно знижують надходження до державного бюджету. Лише близько 10–15% доходів від грального бізнесу оподатковуються, у той час як нелегальні оператори активно рекламують свої послуги через смс-розсилки, що заборонено для ліцензованих компаній. Точних даних про кількість нелегальних казино та їх обороти в тіньовому секторі немає, але оцінки їх капіталізації досягають 100 мільярдів гривень. Для вирішення цієї проблеми необхідно провести системну податкову реформу, яка унеможливить ухилення від сплати податків і знизить стимули для нелегальної діяльності [7].

З огляду на вищевикладене, маємо визначити основні проблеми грального бізнесу, з якими стикаються його організатори, та комплекс заходів, які їх нівелюватимуть (табл. 2).

Таблиця 2

Проблеми грального бізнесу в Україні та комплекс заходів для їх подолання

Проблема	Опис проблеми	Заходи для подолання	Опис заходів
1	2	3	4
Відсутність стратегії розвитку	Відсутній чіткий державний курс щодо регулювання та стимулювання галузі	Розробка комплексної державної стратегії розвитку грального туризму	Визначення пріоритетів, цілей і етапів розвитку галузі на державному рівні
Велика частка нелегального ринку	Функціонування тіньових гральних закладів	Посилення контролю та прозорості діяльності через цифрові реєстри	Впровадження електронного моніторингу, санкцій, аналітичних інструментів
Недосконалість законодавства	Чинні норми не адаптовані до сучасних умов	Комплексний перегляд підзаконних актів	Актуалізація норм згідно з міжнародними стандартами
Проблеми з оподаткуванням	Складна система створює бар'єри для ліцензованих операторів	Спрощення податкової моделі для гральної індустрії	Встановлення чітких і стабільних ставок податків
Висока вартість ліцензії	Бар'єр для входу нових учасників	Перегляд механізму формування вартості ліцензій	Диференціація плати залежно від типу гри, регіону або масштабу діяльності
Агресивна реклама	Надмірна комерціалізація призводить до суспільного спротиву	Регулювання маркетингу та реклами	Встановлення чітких обмежень на час, місце, формат реклами
Вплив війни	Нестабільна безпекова ситуація ускладнює функціонування галузі	Гнучкі регіональні регуляції та податкові стимули для інвесторів у безпечних регіонах	Державна підтримка у формі пільг, грантів, адаптивної регуляції для тимчасово переміщених операторів
Невизначеність правових термінів	Відсутність єдиної термінології в законодавстві	Удосконалення термінології нормативно-правових актів	Приведення вітчизняної термінології у відповідність до міжнародної правової практики

1	2	3	4
Відсутність фільтраційного бар'єру	Можливість входу недобросовісних компаній	Запровадження вимог до ділової репутації юридичних осіб	

Джерело: розроблено авторами.

Потрібно зазначити, що в нашій країні також діє Комісія з категоризації готелів, яка надає або позбавляє готелі «зірок». Без цієї категоризації готель не може отримати дозвіл на відкриття казино. Комісія активно працює з готелями, що хочуть підтвердити свою категорію або отримати її вперше, особливо коли це пов'язано з наміром запустити казино. На даний момент в Україні 38 готелів мають право на відкриття ка-

зино чи гральних залів. У деяких з них такі заклади вже функціонують, а в інших – в процесі підготовки. Так, 14 українських готелів отримали «зірки» і, відповідно, дозволи на відкриття гральних закладів від Комісії з регулювання азартних ігор і лотерей (КРАІА) [8].

На сьогодні в Україні функціонує 12 компаній, що займаються організацією азартних ігор у залах гральних автоматів (рис. 4).

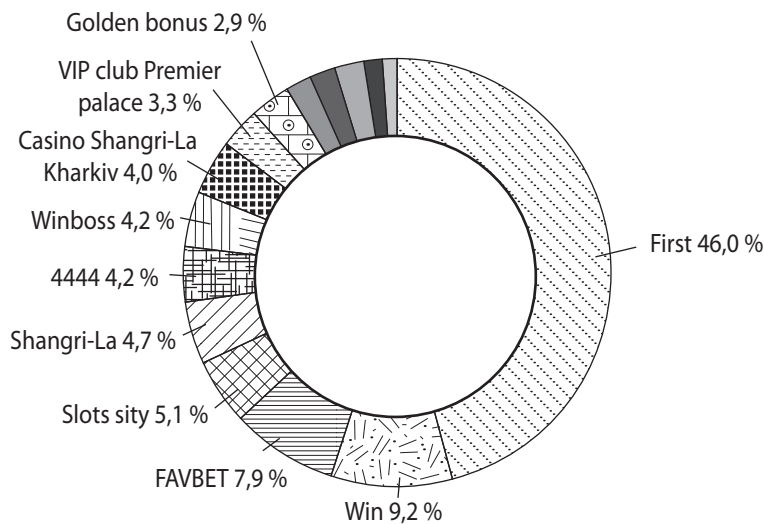

Рис. 4. Найбільші бренди азартних ігор за площею закладів в Україні станом на 2024 р. [7]

Потрібно зазначити, що Київ є лідером серед українських міст за кількістю відкритих гральних закладів. У столиці казино можуть діяти в 13 готелях, і кілька з них уже відкриті для відвідувачів. Наприклад, казино «Billionaire» займає більше 500 кв. м у готелі «InterContinental», а «Shangri La» займає 1500 кв. м у «Fairmont Grand Hotel» (табл. 3).

Отже, гральний бізнес активно розвивається в Україні, розширюючи свою присутність у готелях по всіх основних містах країни. Одним із важливих напрямів є проведення освітніх заходів для зміни громадської думки щодо цієї сфери, яка після десятилітньої заборони часто асоціювалась із кримінальними проявами.

Операторам ринку потрібно впроваджувати принципи відповідальної гри, що включають заходи для захисту гравців від негативних наслідків азартних ігор, таких як лудоманія (залежність від азартних ігор). Законодавчі ініціативи з легалізації

азартних ігор передбачають механізми боротьби з лудоманією та відповідальність за порушення стандартів відповідальної гри.

Відкриття нових гральних закладів сприяє створенню нових робочих місць, що допомагає знизити рівень безробіття. Працівники офіційно працевлаштовуються, отримують соціальні гарантії, можливість проходити стажування та стабільну, вище за середній рівень на ринку, заробітну плату. Як і в інших секторах економіки, гральний бізнес має тісні зв'язки з постачальниками товарів та послуг, що вимагає інвестицій у навчання персоналу, розвиток інфраструктури та участь у соціальних проектах.

З відкриттям нових гральних закладів також зростає потенціал для розвитку інших секторів економіки, таких як готельний і ресторанний бізнес, а також інших сфер обслуговування. Це сти-

Характеристика готельних закладів, що отримали ліцензію на організацію та проведення азартних ігор у гральних закладах казино

Адреса, назва готелю	Бренд організатора азартних ігор, коротка характеристика
м. Одеса, Гагарінське плато, буд. 5-Б (перший та сьомий поверхи готелю «Гагарін»)	«F» – загальна площа гральних зал 4716,6 м ² . Основна частина площі зайнята залами гральних автоматів, є 8 гральних столів та 2 столи з кільцем рулетки
м. Київ, вул. Велика Житомирська, буд. 2А (підвал 1а-й рівень готелю «ІнтерКонтиненталь Київ»)	«Billionaire» – загальна площа гральних зал 506,8 м ² . Основна частина площі зайнята залами гральних автоматів, є 12 гральних столів та 4 столи з кільцем рулетки
м. Київ, бульвар Тараса Шевченка / вул. Пушкінська, буд. 5-7/29 (перший і цокольний поверхи готелю «Прем'єр Палац»)	«VIP CLUB PREMIER PALACE» – загальна площа гральних зал 1093,24 м ² . Основна частина площі зайнята залами гральних автоматів, є 11 гральних столів та 4 столи з кільцем рулетки
м. Харків, проспект Незалежності, буд. 2 (перший поверх та група приміщень-антресолів готелю «Харків Палац»)	«Casino Shangri La Kharkiv» – загальна площа казино 1327,5 м ² . Основна частина площі зайнята залами гральних автоматів, є 12 гральних столів та 8 столів з кільцем рулетки
м. Полтава, вул. Гоголя, буд. 33 (мінус перший поверх готелю «Палаццо»)	«GOLDEN GATE» – загальна площа казино 711,1 м ² . Основна частина площі зайнята залами гральних автоматів, є 7 гральних столів та 3 столи з кільцем рулетки
м. Київ, вул. Набережно-Хрещатицька, буд. 1 (частина приміщень першого поверху готелю «Fairmont Grand Hotel Kyiv»)	«Shangri La» – загальна площа гральних зал 1562,1 м ² . Основна частина площі зайнята залами гральних автоматів, є 19 гральних столів та 9 столів з кільцем рулетки
м. Львів, проспект Свободи, буд. 13 (другий поверх готелю «Гранд Готель»)	«1CASINO» – загальна площа казино 500,5 м ² . Основна частина площі зайнята залами гральних автоматів, є 11 гральних столів та 4 столи з кільцем рулетки
м. Київ, вул. Олекси Тихого, буд. 42а (літера К) (перший та другий поверхи готелю «MERCURE KYIV CONGRESS»)	«FAVBET CASINO» – загальна площа казино 1656,2 м ² . Основна частина площі зайнята залами гральних автоматів, є 12 гральних столів та 5 столів з кільцем рулетки

Джерело: складено авторами за матеріалами [4; 6; 7]

мулює покращення інфраструктури в туристичних містах, таких як Київ, Одеса та Львів, і сприяє створенню нових робочих місць у цих сферах.

Для ефективного розвитку грального туризму в Україні після війни важливо зосередитися на кількох стратегічних аспектах, які дозволять прискорити відновлення галузі та сприяти її сталому розвитку (табл. 4). Одним із основних напрямків є модернізація інфраструктури гральних закладів. Важливо забезпечити їх не тільки фізичне відновлення, але й вдосконалення технологій для підтримки стабільної роботи, навіть за умов потенційних енергетичних чи інших криз. Це включає в себе інвестиції в енергозберігаючі технології, а також інтеграцію альтернативних джерел енергії, що забезпечать безперебійну діяльність гральних установ.

Крім того, необхідно вдосконалити законодавчу базу, орієнтуючись на міжнародний досвід, зокрема в частині регулювання грального бізнесу, відповідальної гри, а також протидії нелегальним

гральним операціям. Важливим аспектом є впровадження чітких механізмів захисту гравців, щоб знизити ризики лудоманії та забезпечити прозорість і чесність у роботі гральних закладів.

Одним із ключових аспектів є також стимулювання інвестицій у гральну індустрію. Для цього важливо створити сприятливі умови для залучення капіталу, включно з податковими пільгами для інвесторів та впровадженням програм підтримки для розвитку туристичної інфраструктури. Окрім цього, гральний туризм може стати потужним драйвером для розвитку суміжних галузей, таких як готельний і ресторанний бізнес, що, своєю чергою, сприятиме розвитку місцевих економік.

Забезпечення стабільності та безпеки в умовах післявоєнного відновлення, вдосконалення інфраструктури та правового регулювання дозволить Україні стати важливим центром для розвитку грального туризму в Східній Європі.

Перспективи розвитку грального туризму в Україні

Напрямок розвитку	Очікувані результати
Збільшення надходжень до бюджету	Підвищення фінансової стабільності країни
Розширення ринку праці	Створення нових робочих місць у сфері туризму та грального бізнесу
Залучення іноземних туристів	Підвищення туристичної привабливості України
Стимулювання суміжних галузей	Активний розвиток готельного бізнесу, ресторанної сфери та розваг
Розбудова інфраструктури	Покращення транспортної, готельної та розважальної інфраструктури
Залучення іноземних інвестицій	Підвищення рівня капіталовкладень у туристичний сектор
Відновлення країни після війни	Сприяння економічному зростанню та відбудові держави
Покращення іміджу України	Формування позитивного образу країни на міжнародному туристичному ринку
Утримання професійних кадрів	Запобігання відтоку кваліфікованих спеціалістів за кордон

Джерело: розроблено авторами.

Згідно з даними Державної служби фінансового моніторингу, на кінець 2023 р. більше 30% усіх азартних ігор в Україні проводяться нелегально, що завдає значних збитків державному бюджету, оцінюваних у 2–3 млрд грн щорічно. Одним із основних кроків для розвитку грального туризму є ліквідація нелегальних ринків, що досягається через упровадження ефективних механізмів моніторингу, ліцензування та контролю діяльності гральних закладів [7].

Важливим етапом у цьому процесі є створення чіткої та стабільної правової бази, яка дозволить організаторам азартного бізнесу працювати в рамках ясних і прозорих правил. Це сприятиме не лише покращенню умов для бізнесу, а й гарантуванню захисту прав гравців, що є критичним для забезпечення довіри до гральної індустрії. Надійна правова система дозволить ефективно боротися з нелегальними операціями та зменшить вплив тіньового ринку на державний сектор.

Інтеграція грального бізнесу в розвиток туристичної інфраструктури України відкриває нові можливості для створення комплексних об'єктів, що об'єднують готелі, казино та інші розважальні установи, які можуть привернути увагу туристів (табл. 6). Це може стати ефективним інструментом для залучення іноземних інвестицій у туристичний сектор, сприяючи економічному зростанню та створенню нових робочих місць. Розвиток грального бізнесу також позитивно позначиться на туристичній пропозиції, що включає в себе готельні послуги, ресторани, магазини та інші сервісні послуги, покращуючи загальний досвід відвідувачів.

Ці пропозиції сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності України як туристичної дес-

тинації на міжнародному рівні, що, своєю чергою, приверне більше іноземних туристів. Окрім цього, розвиток грального бізнесу буде стимулювати зростання інфраструктури, включно з транспортними мережами, розважальними комплексами та іншими зручностями, які забезпечать комфортне перебування туристів.

На основі вищевикладених пропозицій, на нашу думку, доцільно розробити поетапну модель впровадження стратегічних заходів з розвитку грального туризму на території України (рис. 5). Модель складається з чотирьох логічно взаємопов'язаних етапів: від аналітичної оцінки до практичної реалізації та моніторингу ефективності. Перший етап передбачає дослідження туристичного потенціалу регіонів, зокрема оцінювання привабливості основних туристичних центрів (Київ, Одеса, Львів тощо), а також аналіз демографічних і економічних характеристик територій. Другий етап – формування гральних туристичних зон – включає виявлення перспективних локацій для створення гральної інфраструктури та розробку інвестиційних стратегій з урахуванням потреб регіонального розвитку. На третьому етапі відбувається регулювання та контроль діяльності, що передбачає ліцензування підприємств, запровадження соціально орієнтованих ініціатив і здійснення моніторингу легальних гравців ринку. Завершальний етап – оцінка ефективності – спрямований на систематичний аналіз економічного та соціального впливу грального туризму на розвиток регіонів.

Така структурована послідовність дій дозволяє не лише забезпечити правову та економічну керованість процесу, але й інтегрувати гральний туризм у стратегії сталого розвитку національної туристичної галузі.

Інтеграція грального бізнесу в туристичну інфраструктуру

Опис	Заходи	Очікувані результати
Легалізація грального бізнесу та його інтеграція в туристичну інфраструктуру	Розробка законодавчої бази, що регулює гральний бізнес з урахуванням туристичних потреб	Легалізація створює потенціал для розвитку індустрії. Тури до гральних зон можуть приносити \$150–200 млн щорічно
Створення гральних зон як частини туристичних кластерів	Визначення стратегічних локацій, створення гральних комплексів у туристичних регіонах (Одеса, Карпати)	Інвестування \$500 млн у розвиток гральної інфраструктури за 5 років. Збільшення туристичного потоку на 20%
Інтеграція грального бізнесу в загальний туристичний пакет	Розробка турів, що поєднують казино, екскурсії, культурні заходи	Щорічне зростання туристичного потоку на 10–15%. Додаткові витрати туристів на 30–50%
Підвищення міжнародного іміджу України як грального туристичного напрямку	Участь у міжнародних виставках, організація турнірів, маркетингові кампанії за кордоном	Збільшення кількості міжнародних туристів на 20–25% до 2025 р.
Розвиток онлайн-казино та інтеграція з туризмом	Впровадження онлайн-казино, що рекламують тури в Україну. Запуск бонусних програм для міжнародних гравців	Зростання онлайн-ставок на 20–25% щорічно. Додаткові \$100–150 млн надходжень до бюджету
Підтримка сталого розвитку грального туризму	Інвестиції в соціальні та екологічні ініціативи, програми відповідальної гри	Покращення іміджу грального туризму, підтримка місцевих громад
Створення інфраструктури для спеціальних туристичних заходів	Проведення міжнародних гральних подій, розвиток культурних заходів	Щорічне залучення до 10 000 міжнародних туристів
Залучення інвестицій в інфраструктуру та туризм через гральний бізнес	Розвиток готелів, ресторанів, транспорту та аеропортів у туристичних регіонах	Залучення \$2 млрд інвестицій до 2030 р. Створення 50 000 робочих місць

Джерело: розроблено авторами.

Етапи впровадження заходів щодо розвитку грального туризму в Україні			
Дослідження туристичного потенціалу регіонів Оцінка привабливих туристичних локацій (Київ, Одеса, Львів, курортні міста). Аналіз демографічних та економічних особливостей регіонів	Формування гральних туристичних зон Визначення перспективних територій для розміщення гральних зон та курортів. Розробка інвестиційних стратегій	Регулювання та контроль діяльності Надання ліцензій підприємствам. Запровадження соціальних ініціатив. Контроль та моніторинг функціонування грального бізнесу	Оцінка ефективності Регулярний аналіз економічного та соціального впливу на регіон

Рис. 5. Етапи впровадження заходів щодо розвитку грального туризму в Україні

Джерело: розроблено авторами.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження доведено, що гральний бізнес, за умов ефективного державного регулювання та інституційної підтримки, може стати потужним чинником стимулювання грального туризму в Україні. Незважаючи на війну, гральний бізнес продовжує виконувати важливу роль у фінансовій системі України. Ліцензовані оператори азартних ігор продовжують вносити щорічні платежі, що підтримує наповнення державного бюджету.

Встановлено, що інтеграція легального гемблінгу в туристичну сферу сприяє диверсифікації економіки, залученню інвестицій, створенню нових робочих місць і підвищенню міжнародної привабливості регіонів. Основною перешкодою для розвитку грального бізнесу в Україні є відсутність чіткої стратегії розвитку цього сектора, а також недосконала система його регулювання. Це спричиняє відставання української індустрії азартних ігор від більш розвинутих ринків, де гемблінг активно сприяє економічному зростанню. Однією з основних причин цього є повномасштабна війна, яка перемістила розвиток грального сектора на другий план.

Обґрунтовано необхідність розробки комплексної стратегії розвитку грального туризму, що передбачає гармонізацію законодавства, адаптацію інфраструктури та впровадження етичних стандартів у сфері азартних ігор. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 р. № 1775-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1775-14#Text>
2. Закон України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» від 14.07.2020 р. № 768-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text>
3. Андrenko I. B., Шестірко А. А. Особливості функціонування готельних ланцюгів в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-6>
4. Іванов А. М. Легалізація грального бізнесу та готельна індустрія: точки дотику. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2020. № 4. С. 119–133. DOI: <https://doi.org/10.31375/2226-1915-2020-4-119-133>
5. Інформація щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у залах гральних автоматів. URL: <https://www.gc.gov.ua/files/Reestri/2023/zal%20avtomat1502.pdf>

6. Кирпиченкова О. М., Литвинець Л. Ф., Ущатовський А. О. Вплив легалізації грального бізнесу на розвиток готельної індустрії. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-43>
7. Коваль В. Гральний бізнес в Україні. *Znaki*. 06.01.2025. URL: <https://znaki.fm/uk/teams/gralniy-biznes-v-ukrayini/>
8. Комісія з регулювання азартних ігор і лотерей (КРАІЛ). URL: <https://www.gc.gov.ua/>
9. Chen Y., Wu S., Zhou Y., Huo D. Gambling culture and corporate violations: Evidence from China. *Pacific-Basin Finance Journal*. 2023. Vol. 80 DOI: <https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2023.102099>
10. Chen X., Wong C. Un In, Chen B., Zhang H. Study on the coupled coordination relationship and constraining factors of Macau's gambling-tourism-economic development from the perspective of urban high-quality development. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*. 2024. Vol. 8. Iss. 5. DOI: <https://doi.org/10.24294/jipd.v8i5.4229>
11. Eadington W. R. The spread of casinos and their role in tourism development. In: *Contemporary Issues in Tourism Development*. London : Routledge, 1999. P. 359–379.
12. Li J., Kim W. G., Wong I. A. Does destination perception differ based on traveler type? A case of the world gambling capital: Macau. *Tourism Planning & Development*. 2016. Vol. 14. Iss. 1. P. 15–30. DOI: <https://doi.org/10.1080/21568316.2016.1152289>
13. Li X., Boley B. B., Yang F. X. Resident Empowerment and Support for Gaming Tourism: Comparisons of Resident Attitudes Pre- and Amid-Covid-19 Pandemic. *Journal of Hospitality & Tourism Research*. 2022. Vol. 47. Iss. 8. P. 1503–1529. DOI: <https://doi.org/10.1177/10963480221076474>
14. Philander K. S., Walker D. M. William R. Eadington and the Economics of Gambling. *UNLV Gaming Research & Review Journal*. 2012. Vol. 16. Iss. 2. P. 8–18. DOI: <https://doi.org/10.9741/2327-8455.1057>
15. Rephann T. J., Dalton M., Stair A., Isserman A. Casino Gambling as an Economic Development Strategy. *Tourism Economics*. 1997. Vol. 3. Iss. 2. P. 161–183. DOI: <https://doi.org/10.1177/135481669700300204>
16. Statistics and Market Data on Gambling. URL: <http://www.statista.com/markets/409/topic/438/gambling/>
17. Wicaksono L. L. Visualized: The Largest Online Gambling Markets. URL: <https://www.visualcapitalist.com/cp/visualized-the-largest-online-gambling-markets/>

REFERENCES

- Andrenko, I. B., & Shestirko, A. A. (2022). Osoblyvosti funktsionuvannia hotelnykh lantsiuhiv v Ukraini [Features of hotel chains functioning in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 40. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-6>

- Chen, X., Wong, C. Un In, Chen, B., & Zhang, H. (2024). Study on the coupled coordination relationship and constraining factors of Macau's gambling-tourism-economic development from the perspective of urban high-quality development. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 8(5). <https://doi.org/10.24294/jipd.v8i5.4229>
- Chen, Y., Wu, S., Zhou, Y., & Huo, D. (2023). Gambling culture and corporate violations: Evidence from China. *Pacific-Basin Finance Journal*, 80. <https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2023.102099>
- Eadington, W. R. (1999). The spread of casinos and their role in tourism development. In *Contemporary Issues in Tourism Development* (pp. 359–379). Routledge.
- Informatsiia shchodo naiavnosti u subiekta hospodariuvannia prava na provadzhennia diialnosti z orhanizatsii ta provedennia azartnykh ihor u zalakh hralnykh avtomativ [Information on the availability of the right to conduct activities on organizing and conducting gambling in slot machine halls]. (2023). <https://www.gc.gov.ua/files/Reestri/2023/zal%20avtomat1502.pdf>
- Ivanov, A. M. (2020). Lehalizatsiia hralnoho biznesu ta hotelna industriia: tochky dotyku [Legalization of gambling business and hotel industry: points of contact]. *Rozvytok metodiv upravlinnia ta hospodariuvannia na transporti*, 4, 119–133. <https://doi.org/10.31375/2226-1915-2020-4-119-133>
- Kirpichenkova, O. M., Lytvynets, L. F., & Ushchapovskyi, A. O. (2023). Vplyv lehalizatsii hralnoho biznesu na rozvytok hotelnoi industrii [Impact of gambling business legalization on hotel industry development]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 51. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-43>
- Komissiiia z rehuliuвання azartnykh ihor i loteriei (KRAIL) [Commission for Regulation of Gambling and Lotteries]. (n.d.). <https://www.gc.gov.ua/>
- Koval, V. (2025, January 6). Hralnyi biznes v Ukraini [Gambling business in Ukraine]. *Znaki*. <https://znaki.fm/uk/teams/gralnij-biznes-v-ukrayini/>
- Li, J., Kim, W. G., & Wong, I. A. (2016). Does destination perception differ based on traveler type? A case of the world gambling capital: Macau. *Tourism Planning & Development*, 14(1), 15–30. <https://doi.org/10.1080/21568316.2016.1152289>
- Li, X., Boley, B. B., & Yang, F. X. (2022). Resident Empowerment and Support for Gaming Tourism: Comparisons of Resident Attitudes Pre- and Amid-Covid-19 Pandemic. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 47(8), 1503–1529. <https://doi.org/10.1177/10963480221076474>
- Philander, K. S., & Walker, D. M. (2012). William R. Eadington and the Economics of Gambling. *UNLV Gaming Research & Review Journal*, 16(2), 8–18. <https://doi.org/10.9741/2327-8455.1057>
- Rephann, T. J., Dalton, M., Stair, A., & Isserman, A. (1997). Casino Gambling as an Economic Development Strategy. *Tourism Economics*, 3(2), 161–183. <https://doi.org/10.1177/135481669700300204>
- Statistics and Market Data on Gambling. (n.d.). *Statista*. <http://www.statista.com/markets/409/topic/438/gambling/>
- Wicaksono, L. L. (n.d.). Visualized: The Largest Online Gambling Markets. *Visual Capitalist*. <https://www.visualcapitalist.com/cp/visualized-the-largest-online-gambling-markets/>
- Zakon Ukrainy «Pro derzhavne rehuliuвання diialnosti shchodo orhanizatsii ta provedennia azartnykh ihor» [Law of Ukraine «On state regulation of activities regarding the organization and conduct of gambling»]. (2020, July 14). No. 768-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text>
- Zakon Ukrainy «Pro litsenzuvannia pevnykh vydiv hospodarskoi diialnosti» [Law of Ukraine «On licensing of certain types of economic activity»]. (2000, June 1). No. 1775-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1775-14#Text>